

PP. 1-6
ser. 326

16
15

Thembu History
K13
13/21 F. Vilakazi

b

1

AmaThembu

K13/21 1/3

AmaThembu ehlukene kaBili. Kukhona amaThembu aphezu koTugela river kukhona amanye amaThembu angase Wesselsnek station. LamaThembu aseWesselsnek apethwe uPlukinkani Twala umfokaZinkosheni. uPhikinkani uGambela yona inkosi uKufakwezwe. Umuzi wenkosi yilena kuSemandlani naseKudumeni. Inkosi ekhona manjena uyena uKufakwezwe kodwa uyise kaKufakwezwe wayekhetha uZisulu ukuBa uyena inkosi yaBaThembu. uZisulu noKufakwezwe GaZalwa uyena uMaGizela umfowaGo uNqamzana. Uthena uma esefile umaGizela inkosi wayesefuna ukungena amakhosikazi omfowaGo. Kwafumaniseka ukuthi unina kaZisulu uyala ukuBa angenwe wase uyazihlalela yena.

2

Kuthena kunjalo uNqamuzane usengena umnakaKufakwezwe. Kuthena uma sekunjalo wathukuthela uZisulu aBaGeGesaBukana nomfowaGo uKufakwezwe. Kuthena Gethi Gafuna ukudymelana ngoBa phela aBantu aBaningi GaBuya ngakuZisulu ngoBa uyise wamuBeka amaThembu ephelele. Sekuthi noma kuyiwa enkantolo aBamhlophe Bamutshena ukufakwezwe ukuthi, aka nkosi yena, inkosi eyaziwayo uZisulu. Eyena amiswa uMaGizela ukuBa makaGe yinkosi yena yamaThembu. GamuGshena ukuthi ukhohliswa uNqamuzane ngoBa angena unina. Pho-ke aBamhlophe GayesaBa ukumukhipha esikhundleni ngoBa kunga suka yona impi phakathi kwaBaThembu njenga kumaChunu.

3

Phela nakumaCunu impi yezindela namaThelamali yasuswa yikona ukuBanga inkosi. ABantu aBayi ngaz ngandawonye, aBanye k Gathi Gekhuluma iqiniso aBanye Gakhulume amanga Gavune aBamuthandayo. Impi yezindela namathela yaBa yimbi impela ngoBa namhlanjena isikhona kwelase maChunwini. Kuhlala isikhashana uzwe kuthiwa izindela ziGulele omunye wamaThelamali. AmaThelamali avuna inkosikazi yenkosi isihlangene nomuntu owaye yinceku yenkosi alahla oyena nkosi yaGo. Lempi yaliwa namaphoyisa amhlophe namnyama. Aphela amaChunu ngalempi okwenza ukuBa uGiGa dingiswe kwelase maChunwini. Pho-ke naye uNqamuzane ufana ufuna ukuyiqatha.

4

Kodwa noko uKufakwezwe. Usemutshenile umfowaGo ngokuBona

ukuthi impi eseduzane. Wathi kuyena umfowa6o uZisulu,
 "Mina mfowethu, ngiyazi ukuthi uwena inkosi kuleli lika6a6a.
 Mina kuhle ngi6e yincekukazi yakho enkulu. Niya6ona u6a6a
 lona ufuna ukusixa6anisa mfowethu." Pho-ke okwamanjena 6az
 Gasahlalisane ngalo uxolo noko. Pho-ke nasemaPass a6antu
 kuse uyena uKufakwezwe ngo6a noNqamuzane usekhona 6elu yena
 umfowa6o kaMakuzela. Noma 6ehamba 6ahamba 6o6a6ili ngokuthula.
 Akwaziwa ukuthi musukwana yaxa6ana yozala nkomoni ngalendlela.
 Kuko konke 6asa6onisana. Noma kukhona ntoni embi. Ama6utho
 ase6aThemb^{nj}ini ngokula delana

5

- 1) Idayimane
- 2) Ifazo
- 3) Uthuli
- 4) Umsinga
- 5) Untshingo
- 6) Isikhonyane.

Kuthena kusaphethe yena 6elu uMa6izela wayese6eka
 uZinkosheni wakwa_wala uku6a phaa apha the indawo lena engase
 Wesselsnek ya6aThembu. Ne6ala usephatha kahle uZinkosheni.
 Sekuthi uma esefa uziNkosheni seku6ekwa indodana yakhe
 uPhikinkani Twala namhlanjena uyena ophethe uPhikinkani.
 kulele elinganeno. Uyena futhi oyinduna enkulu yenkosi
 ukufakwezwe. UnamaKhosikazi awu 9 uPhikinkani ufana nenkosi
 naye kuleli ilinga neno ngaseWesselsnek. Umuzi wakhe uyasho
 ukuthi uyinkosi uPhikinkani.

Kuthena ngelinye ilanga uPhikinkani na6antu 6akhe
 6ehambele komnye umzi, emzini ophethwe uyena kwavela impi
 enkulu impela phakathi kwa6antu 6akhe. uM6ango ilona,
 uPhikinkani wayehamba na6akwenyane kuyiwe ku6o kantombi.
 Kwakuyo lotsholwa ngalelo langa. Phela uPhikinkani unesigodi
 esikhulu impela. Kwathi ngalowomhla sehlokana ka6ili.
 Kwathi la6a a6anga neno impela eduze naseWesselsnek 6aku6o
 kantombi. 6axa6ana na6akhwenyane a6a6ehamba noPhikinkani
 6evela kwesinye isigodi esiphethwe 6elu uyena uPhikinkani.
 6axa6ana emehlweni akhe uPhikinkani. Usekuza umhlola ukuthi
 nalwa nodwa 6aThembu yini na? A6amanga 6asamuzwa uPhikinkani.

7 Lenda6a yenzeke ngawo unyaka odlulileyo. Seyithi uku6a i6ambana sekufumaniseka ukuthi lena ehamba noPhikinkani inamadla. Use6athena uyalamula akusalamuleki. Sekufa a6a6ili ngakuyo lena yaseSesselsnek yaku6o kantombi. Sekuthi kulena ehamba noPhikinkani sekufa umuntu oyedwa. Seyize iya6aleka lena yaseWesselsnek yaku6o kantombi. Sekugadwa izidumbu ngo6a phela a6antu a6alungile 6aya6acuya a6anye a6afileyo 6afune ukwenza umuthi nga6o. Njengempi yasemaChunwini ya6akwaZulu namaChunu. Naku6o kwehlukana izigodi zalwa emini ngesonto ya6ukwa amakhosikazi nezingane. Kwafa a6aningi kwa6akwaZulu. Kwathi e6usuku 6acuyana 6odwa. A6anye kwathi kuse 6ase6ecuyiwe.

END 326